

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. vsakega mesca.

Veljá celoletno 2 gold. — polletno 1 gold.

List 2.

V Celovcu 10. februarja 1874.

Leto VI.

Bled.

Na jezeru bleškem kakó je lepó,
Ko zjutraj zvonovi slovesno pojó.

Čolničev nebrojno k otoku vesljá,
Valovi so solnčnega polni zlatá.

Pobožne se v cerkvi pesni glasé,
Kadilo se trosi in orglje doné.

Na cvetnih bregovih je pomlad domá,
Al vidiš, kako se povsodi smehljá?

In grad tam o časih nam pravi glasnó,
Ko so še zidali na skalo terdnó;

Pazljivo posluša ga sivi Triglav
In resno gibanje on gleda nizav. —

Dá, lepo je tukaj, ne grem več odtod,
Saj lepše, milejše nikjer nij drugod.

Kraljestvo krasote je tu na ogled
In torej veselje domovja je Bled;

Domovja, za koje do zadnjega dné
Ljubezen hranilo mi bode sercé!

Lujiza Pesjakova.

Hudičev zaklad.

(Vlamska pravljica.)

I.

V starih časih je bila ob cesti iz Valenciennes-a v Condé*) samo ena vas, namreč Escaupont; vse drugo so bili neizmerni gozdi; lastnina graščakov, in če tudi je bilo dovolj derv, revni ljudje so vendar morali večkrat hudo zimo terpeti. Takrat je živel v Escaupontu mož, katerega so sploh zvali Lovčev Janez, prvič zato, ker je rad hodil na lov, drugič pa tudi zato, ker je imel navado se povsod loviti in zijala prodajati.

Ko se je Janez neko zimsko noč po gori Anzin klatil, zagleda med drevjem rudečo luč. Napoti se proti oni strani, kajti bilo je tisto noč zelo mrzav in Janezu

*) Mesti na Francoskem.

so kar zobje škleftali. Pride do majhine kočé, pogleda skozi okno ter vidi na ognjišči velik ogenj. Čemur se se je najbolj čudil, bilo je to, da na ognjišči niso gorela niti derva, niti šota, ampak veliki črni kameni. Trije pritlikovi možički, črni od nog do glave, grelí so se pri ognju. Marsikdo drugi bi bil takoj bežal, pa Janez je bil pogumen dečko, ki se nij ničesar bal. Samo čudil se je.

„He, prijatelji,“ pravi pogledavši skozi duri, „ali bi ne mogel pri vas pipe prižgati?“

Eden pritlikovcev mu pomigne, naj vstopi, in med tem, ko je Janez pipo tlačil, imel je dovolj časa opazovati svoje tovariše. Bili so popolnoma nagi, kosmati kakor medvedje in na glavi so imeli usnjene čepice sè svetilnico na verhu. Poleg ognjišča je ležalo mnogo črnega kamenja, katerega so v ogenj metali in tako kurili.

Pritlikovci nič ne odgovoré, temveč se režé in gerdo pačijo. Konečno pravi eden svojima tovarišema kazajoč na tla: „Da, ko bi ljudje vedeli, kakovi zakladi so tū shranjeni, drajši nego zlato in diamanti.“ Potem pristavi: „Če mačke nij doma, so miši dobre volje.“

„Ko bi ljudje vedeli,“ pravi drugi, „da bode nekaj podzemeljska tvarina gorela, da se bodo vozovi vozili brez konj, ladje jadrane brez jader in svetilnice gorele brez olja!“ Potem tudi ta pristavi: „Če mačke nij doma, so miši dobre volje.“

„Da, ko bi nekdo vedel,“ pristavi tretji ter nastavi perste na čelo kakor rožičke, „da, kedar bodo ljudje njegove zaklade iztrebili, ne bode ničesar imel, da bi pod svojim kotlem kuril, in njegovega vladanja na zemlji bode konec!“

„Kedo? . . . o komu govorite?“ praša Janez.

Ždajci se začuje žvižganje, ki je prihajalo iz zemlje. Pritlikovci poskačejo urno, kakor verice, prižgó svetilnice ter se zgubé skozi veliko luknjo, katere Janez poprej nij videl.

„Raca na vodi! Jaz moram vedeti, kaj imajo ti!“ pravi ter jo ubere za njimi.

II.

Janez je plezal po precej slabi lestvi v globočino. Plezal je celo uro; svetilnice na glavah pritlikovcev so mu svetile, kakor migljajoče vešče. Konečno pride na veliko plan, kjer je bilo naloženega cele kupe črnega kamenja. Zraven je tekla reka z rumeno in zeleno vodo, kjer so nakladali na velike ladije črno kamenje. Janez spleza na kup kamenja, da bi bolje videl. Na drugej strani reke zapazi med gostim dimom velikanske kotle in ponve, v katerih so — o groza! — ljudi pekli.

„Le glej, da tudi tebe spečejo!“ pravijo pritlikovci in plezajo k njemu, da bi ga doli spravili. Menda so se bali, da bi ga kedo ne zapazil.

Zopet se čuje čversto žvižganje, ki se je po vseh hodih ponavljalo. Takoj pomečejo pritlikovci orodje na stran, posedejo se v krog, izvlečejo svoje pipe, ter začno pušiti. Janez je vedel, da je sedaj počitek. Potem prinesó velike konve, polne izvrstnega piva. Černi delavci ponudijo Janezu piti. Janez si nij dal prositi, če bi mu bil tudi sam peklenšček piti ponudil. „Na zdravje!“ pravi Janez ter izprazni konev. Dobro mu je dišalo!

Janez se ga je precej navlekel ter konečno zaspal. Ali je učinilo pivo ali kaj družega? Janez je imel čudne sanje. Sanjal je, da je na zemlji, pa zemlja je bila vsa drugačna. Tam, kjer so bili prej gozdi, stale so sedaj lepé vasi, obdane z verti in njivami, in ceste so se potezale na vse kraje. Na drugih cestah, kjer so bile položene železne šine, derdrali so dolgi vlaki vozov hitro kakor blisek, pa brez konj. Po morji so se vozile ladje pa brez jader. Noči nij bilo več; tisoče in tisoče svetilnic je gorelo povsod. Ti čudeži so še druge privabili in ljudje so tako daleč dospeli, da so blisek iz neba zvalili ter so z njegovo pomočjo govorili od enega konca sveta do družega. In vse to so učinili večidel tisti černi kameni, ki so sedaj mesto hudičevega kotla, čudne parne stroje greli, ki so nadomeščevali jadre in konje. In ljudje so blagoslovljali černo kamenje, ki je prineslo ljudem gorkoto, luč in živéž.

Janez je kar stermel nad tem krasnim prizorom, pa nakrat se mu prikaže čudna pošast. Bil je velikanski človek s sovinitimi očmi, kozjo brado in velikimi netopirjevimi perutnicami. Ta zakriči: „Ne še! ne še! mojega kraljestva še nij konec!“ In Janez je čutil, da vedno bolj slabi in konečno pade čisto v nezavednost.

III.

Ko se Janez zbudi, bil je zopet v gozdu. Začuden je gledal okrog, mel si je oči ter skušal svoje misli zbrati. Ker nij bilo več kože tam, mislil je, da so bile vse to le sanje. „To so bile čudne sanje!“ pravi sam pri sebi ter razteguje ude. „Pa kam sem tudi mislil, da sem v tako merzli noči zunaj spal. Brrr! Uboga Ivanka bo v skerbah, ker me nij bilo domov.“

Vstane ter išče puško. Pa te nij bilo nikjer. Čudno! nič več nij vedel, kje je. Vedel je za vsak kot v gozdu, pa kjer je bila včeraj goščava, bile so danes njive. Nikakor nij mogel zapopasti, kako je to mogoče. Potem se odpravi domú. Komaj je hodil pol ure, pride do neke vasi. To se mu je še bolj čudno zdelo. Ovčar s čredo mu pride nasproti. Poznal je vse ovčarje po okolici, tega pa nij poznal. — „Kako pa se imenuje ta kraj?“ vpraša ovčarja. — „Bruai, ljubi starček,“ odverne ovčar. Janez nij mogel zapopasti, zakaj ga zove ovčar ljubi starček, ko še trideset let nij imel. — „To tedaj nij Escaupont?“ prasha Janez začuden. — „Escaupont je le-una vas doli, pol ure od tod.“

Janez gre dalje ter pride v Escaupont. Le ene hiše nij več poznal razven cerkve, ki pa je bila vže na pol poderta. Zraven nje so zidali novo, večo. Pride k svoji koči, prav za prav na kraj, kjer je stala. Mesto nje je stala lepa hiša, katero je obsenčeval velik hrast. Domisli se, da je pred pol leta v vertu posadil majhen hrastič na rojstni dan svoje hčerke, sedaj pa je bilo vže tako velikansko drevo. Stopi v hišo ter najde žensko, ki je otroka pestovala. Pa to nij bila niti njegova žena, niti njegova hčerka. „Kaj pa bi radi?“ prasha gospodinja, „mi nijmamo kaj dati ubogaime.“ — „Ne potrebujem

daru,“ odverne Janez, „iščem le svojo Ivanko.“ — „Katero Ivanko?“ — „Ivanko, lovčevó ženo.“ — „Teh imen še nijsem nikdar slišala v vasi.“ — „Saj je to Escaupont?“ — „Se vé da je.“ — Janez se zgruzi na stol ter zakliče: „Moj Bog, jaz bom znorel!“

Tega se žena prestraši. „Aló! proč od tod!“ pravi, „vi z vašo dolgo brado ste vže tako strašni. Človek bi kmalo mislil, da ste večni žid.“

Janez se prime za brado in vidi, da je res precej dolga. Na steni je viselo zercalo; pogleda se va-nj in žalosten vsklikne. Videl je, da se je v enej noči postaral za sto let.

Prestrašena žena pokliče sosede. „Od kod ste?“ prašajo ti. — „Iz Escauponta.“ — „Ali je vže dolgo, kar vas nij bilo tukaj?“ — „Še le od včeraj, pa jaz in vás sva se postarala ta čas za sto let.“ — „Kje pa ste bili preteklo noč?“ — „Pod zemljo.“ — „Kaj pa ste videli tam?“ — „Hudičeve zaklade.“ — „To je čarovnik!“ pravi nekdo. Vsi zbežé.

„Čarovnik! ... Čarovnik!“ donelo je po vsej vasi, in ko bi trenil, bili so vsi prebivalci skupaj. Le z velikim trudom je rešil župan moža pred razjarjeno množico, ki ga je hotela kamnjati, ter ga pošlje v Condé.

IV.

Janeza so zaperli v ječo. Drugi dan je imel iti pred sodnijo; pa sodnik je umerl nagle smerti in sodba je bila odložena za osem dnij. Ko pride Janez pred sodnijo, bil je ves potert.

„Ali stè res videli hudičeve zaklade?“ prasha novi sodnik. — „Da.“ — „Kakošni pa so?“ — „Drajši kot zlato in diamanti.“ — „Pa iz česa obstojé?“ — „Iz černih kamenov, ki bodo učinili nekđaj, da se bodo vozovi vozili brez konj, ladje jadrale brez jader in luči gorele brez olja.“ —

„Take čudeže napravi le čarovnik. Ta človek je čarovnik.“ Sodnik je te besede tako grozovito izrekel, da ga Janez ves prestrašen pogleda. Sodnik je bil čisto podoben onej pošasti, ki jo je Janez videl pod zemljo, samo da je imel netopirjeve perute skrite pod suknjo, kozjo brado pod zavrtnico, sovine oči pa za očali. Janez je vedel, da je izgubljen. Nič več nij slišal, kaj se je govorilo. Samo toliko je razumel, da je sodnik konečno rekel: „Ta človek se mora kot čarovnik kaznovati sè smertjo.“

„Drugo jutro ga peljejo k germadi, ki je bila pripravljena na velikem tergu. Bila je sobota, ravno teržni dan, in veliko kmetov je prišlo v mesto. Janeza priženó z vervjo okoli vratú; bil je ves pobit. Ženske so pomilovale starčka. Janez sam se nij dosti menil, kajti kar je od včeraj doživel, ko se je zgubil na gori Anzin, mu smert nij bila več britka. Nakrat zagleda poleg poti, kjer se je ljudstvo zbralo, mlado kmetico z otrokom v naročji. „Ivanka! ljuba moja Ivanka!“ zakliče, in preden so mu mogli ubraniti, držal je že kmetico v naročji ter poljuboval njo in otroka.

„Ali še poznaš svojega Janeza, Janeza Lovca?“ pravi jokaje. — „Lovčevega Janeza?“ pravi kmetica, ki je bila vsa osupnjena. „Da, večkrat sem čula to imé iz ust stare matere. Njen praded se je tako imenoval.“ — „To sem jaz, jaz sem Lovčev Janez!“

Stara mamka, ki je imela vže nad osemdeset let, se približa. „Če ste vi Lovčev Janez,“ pravi, potem sem jaz vašá unukinja, in ta je hči vaše praukunje!“ — „Čudo!“ kliče množica, kajti še nikdar niso videli, da bi si bila dva človeka tako podobna, kot ta starček in starka. Vsi so bili ginjeni ter jokali.

„Zakaj pa ne stanujete več v Escaupontu?“ praša Janez. — „Moja stara mati so mi večkrat pravili, da so zapustili vas, ko se je ded zgubil na gori Anzin ter se preselili v Thirencelles.“ — „Aló, na germado!“ zakliče nekdo. Bil je sodnik. Pa ženske niso pustile obsojenca izmed sebe. — „To nij čarovnik!“ so kričale, „to je Lovčev Janez, Anin praded, poprej morajo nas vse pomoriti, preden se ga dotaknejo.“ — „Stari vé, kje so zakladi skriti!“ kričé možje ter ga otmó iz rabeljnovih rok.

„Poslušajte, dobri ljudje,“ pravi Janez. „Nič več ne boste po zimi mraza in gladu merli. Pod goro Anzin je veliko črnega kamenja, ki gori kakor baklja, in prišel bo čas, ko se bodo vozovi vozili brez konj, ladje jadrane brez jader in svetilnice gorele brez olja.“ — „In ti si nam hotel vse te dobrote odvzeti, prokleti sodnik!“ kričé možje nad sodnikom. „Na germado ž njim!“

In ko bi trenil, bil je sodnik zvezan na germadi, katero so zažgali. Pa nakrat se nebo stemni, gost oblak zakrije germado in iz dima priferfra velik netopir.

V.

Nekaj dni pozneje gre več mož z Janezom na goro Anzin. Tukaj nij bilo niti kože, niti jame, niti lestve; pa na Janezovo povelje jameje kopati ter najdejo prvi premog. Naredili so jamo, kakor jo je Janez pod zemljo videl in jeli so spravljati zaklade na dan.

Dandanes se res vozijo vozovi brez konj, ladje jadrano brez jader, svetilnice goré brez olja. Hudič pa, da bi se maščeval, zaneti včasih pod zemljo ogenj, katerega imenujejo rudarji „hudo vreme,“ in ki včasih mnogo ljudi pokonča; pa naj peklenšček počenja, kar hoče, ljudje se ne dajo prestrašiti, ter mu krađejo zalogo. In kmalo bo prišel čas, ko tudi hudič ne bo mogel več greti, ker mu bo zmanjkalo kurjave. J. P.

Napoleon Bonaparte, cesar francoski.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

Proti koncu preteklega in v začetku našega stoletja so se v Evropi dogodile tako znamenite dogodbe, da se ta čas more meriti z najimenitnejšimi dobami svetovne zgodovine. Te znamenite, vzlasti vojskine dogodbe so pretresle vso Evropo, zrušile so mnogo prestoljev, raztergale so v mnogih državah zveze dosedanje podložnosti, v kateri so bili narodi, razderle so države, drugim državam so dale novo življenje, izbudile so silne in močne ideje v narodih in bile so povod mnogim novostim, katere so učinile, da je Evropa dobila novo lice, da se je pomladila. Zibel teh dogodbe je bila Francoska; Francozi so bili prvi, ki so osvojili v svojem krogu porodivše se nove ideje; vojna sila pa je bilo sredstvo, da so se te nove ideje vpeljale v življenje, da so se uterdile, ojačile in razprostranile.

Med onimi ljudmi, ki so te znamenite dogodbe s svojim duhom in voljo vodili, in ki so se odlikovali v vojniških delih, prvo in najznamenitejše mesto zavzema Napoleon Bonaparte, enak najslavnejšim vojvodom vseh narodov in stoletij. Napoleon je bil brez sumnje največa imenitnost svoje dobe, ne samo da je vodil pojavljajoče se dogodbe, on je tudi te dogodbe stvarjal s svojo delavnostjo. Videti je, kakor da je bil namenjen zato, da za nekoliko časa igra z osodo evropskih narodov.

Napoleon Bonaparte se je narodil na otoku Korziki 1769. l. Oča mu je bil advokat, človek siromašen, ali plemič udan francoskemu dvoru. Ko je Napoleon malo odrasel, poslal ga je oča v neko vojniško šolo na Francosko. Napoleon se je odlikoval že kot dete od svojih tovarišev, posebno rad je iskal samote, ni se mešal v detinske igre, temveč dokler so njegovi tovarši igrali, čital je on v samoti knjige, in sploh se je na toliko odlikoval od ostalih odgojencev v vojniški šoli, da je neki učitelj njegov rekel: „To je pravi Korzikanec, po rojstvu in po značaju. Pri povoljnih okolnostih hoče dalječ dognati.“ Napoleon je bil komaj 17 let star, ko je, izveršivši vojniške šole, postal lajtenant v nekem artilerijskem regimentu. Takrat še nobeden ni mislil, da bo mladi lajtenant kedaj zapovedoval celej vojski in milijonom ljudij. Ko je francoska vojska osvojevala Tulon od Angležev 1793. l., odlikoval se je Napoleon toliko, da je postal general 1794. l., in takrat še ni bil star več ko 25 let. Kmalu potem je izgubil službo, in prišel je v tako neprijetne okolnosti, da je sklenil ponuditi sultanu svojo službo. Toda Napoleon ni ostal dolgo nedelaven. V Parizu spunta se narod proti državnej vladi, katera Napoleonu vodstvo pariške vojske izroči. Mladi general razdraži vojsko proti narodu, nameri na uporne Parižane topove, in berzo jih ukroti, in tako naredi mir in red v Parizu. Državna vlada, priznavši Napoleonove zasluge, zaupala mu je poveljstvo vojske, katera se je nahajala na Francoskem. Svet se je čudil mlademu generalu, komaj 26 let staremu, ki je pa že tako znamenitih del doveršil. V tem času pride neki 12—13 let stari deček, in stopivši pred Napoleona ja ne britko plakati. General ga je tolažil, dete pa reče po dolgem plakanju, da je sin rajnega generala Boharnea (Beauharnais), in da je prišel prosit Napoleona, da bi mu dal očetovo sabijo, katero so mu vzeli takrat, ko so Parižanom odjemali orožje. Napoleonu dopade dete, in dá mu očetovo sabljo. Drugi dan dojde k Napoleonu mlada udovala umorjenega Boharnea zahvalit se Napoleonu za dar, s katerim je obdaril njenega sina. Nježnost, krasota in ljubeznjivost te ženske je na toliko prevzela Napoleona, da jej ponudi zakon. Jožefina, udovala Boharneova, postane žena Napoleonova, katera je s svojo blagostjo gasila Napoleonovo ognjenost, in zato so rekli Francozi, da je „dobra zvezda Napoleonova,“ kateri pa ni bilo dano svetiti mu do konca njegovega življenja.

Napoleonu se je odperlo novo in prostrano polje k delovanju, ko je angleški minister Pit podbodel neke evropske države, da Francoze z vojsko obiščejo. Avstrija, Rusija, Napolitanska in Sardinska sklenejo, da z zedinjenimi silami vdarijo na Francosko. Francoska vlada sklene spustiti se v vojsko z vsemi onimi državami. Največi in najmočnejši neprijatelj Francoske so bili takrat Avstrijci, ker Ruska je samo nekaj tisoč svojih vojakov poslala na vojsko, katere se zbog velike oddaljenosti svojih zemlja od francoske ni mogla udeležiti z vsemi silami. Francoska vlada gleda, da pred ko pred premaga Avstrijsko, ker je dobro znala, da bodo vse ostale države z Avstrijo pritegnile na mir. Napoleonu zaupajo glavno vojsko, katera je bila v Italiji, in katere naloga je bila, da iz Italije iztira Avstrijce, in da od tod predere v sredino Avstrijskega. To je bila verlo velika naloga za tadanjo na Italijanskem postavljeno francosko vojsko. Avstrija je imela na Italijanskem 80.000 redovne, jako dobro orožane in z vsemi potrebami obilo preskerbljene vojske; Francoska pa nasproti imela je na Italijanskem komaj 30.000 mož, ki že davnej več niso dobivali svoje plače, ki so bili zanemarjeni in

razslabljeni zbog mnogih prestalih težav, ki niso imeli obleke in pripravnega orožja. Toda Napoleon je znal tej četi viliti prave hrabrosti. Ko dojde na Italijansko, pozdravi tako-le svoje vojake: „Vojaki! vi ste goli in gladni. Deržavna vlada ima se vam mnogo zahvaliti; ali ni v stanu ničesar vam dati. Sterpljivost in hrabrost, katero ste pokazali v sredi teh sten, izverstna je. Toda vi nimate od tega nikake koristi; ž njima ne pridobite slave. Jaz vas hočem odpeljati v najplodnejše ravnine celega sveta, bogate dežele in velika mesta se vam bodo podvergla, vi si bodeste pridobili spoštovanje, slavo in bogastvo. Vojaki! kaj ne, da bodeste tudi vprihodnje hrabri in stanovitni, da se doseže to, kar je treba?“ Ta govor je razpalil celo vojsko, katera se je zaklela iti na vse kraje, kamorkoli jo Napoleon popelje. Napoleon je bil mož beseda in pridobil je vojski vsega, kar je potrebovala. Pri Montenotti in Arcoli je premagal neprijatelje, ki so se čudili hrabrosti in izurjenosti mladega francoskega generala. Pri Arcoli je malo manjkalo, da ni Napoleon z življenjem plačal svoje prederzne hrabrosti. Treba je bilo, da francoska vojska osvoji en most, katerega so neprijatelji s topovi in vojaki močno branili. Mnogo generalov je bilo ranjenih pri naskoku na ta most, in francoska vojska je že začela odstopati. Kar skoči Napoleon s konja, vzame v svojo roko zastavo in zakliče: „Hajdite za svojim generalom!“ Francozi se zaleté na most, toda morilni neprijateljski ogenj prisili jih umekniti se. V tem skoči Napoleon z mosta v blato. Neprijatelji odbijejo Francoze in malo da niso ugrabili Napoleona živega. Francoski generali videči, da je Napoleon v nevarnosti, zakličejo na glas: „Rešite generala!“ in planejo na avstrijsko vojsko, katera se ni mogla ustavljati silnemu napadu in se pomakne nazaj. Bonaparte ni bil več v nevarnosti. Nazadnje je bila Avstrija prisiljena iskati miru pri Francozih, katerega so sklenili v Campo-Formiji 1797. l. V tem miru je Avstrija morala odstopiti Francozom bogato Belgijo in tako je Napoleon izveršil svoje vojno delo na Avstrijskem in rešil je Francosko velike nevarnosti, in zato je francoska vlada odlično sprejela ga v Parizu kot rešitelja svojega.

Najhujši neprijatelji Francozom so bili Angleži, ki so Francozom največje sitnosti delali, otevši od njih vse zemlje, katere so imeli zunaj Evrope. Napoleon naredi črtež, da Angleško poniža. Znano je bilo, da ima Angleška nevsahljivi vir svojih prihodkov v iztočnej Indiji, in zato sklene Napoleon, da v tej daljnji zemlji napade Angleško. Po dovoljenju francoske vlade izbere Napoleon do 40.000 mož, pelje jih na morje in postavi jih na suho na afriške obale pri mestu Aleksandriji, katero je bil dal pozidati silni Aleksander, cesar Makedonski. Napoleon je osvojil to mesto in se napotil proti Kairi, prestoljnemu mestu Egipta. Ko je vojska prišla do piramid, začudila se je neizmernim sgradam, katere so se bile pred nekoliko tisoč leti tu povzdignile. Napoleon je opazil, komu se vojska čudi, in jo zato vstavi in reče jej navdušljen: „Francozi! danes se bomo udarili z neprijatelji. Ne pozabite, da bodo te neizmerne sgrade priče vaših del.“ Francozi napadejo Mameluke, t. j. egipško vojsko, pobijejo jo in kmalo potem stopajo zmagoslavno v Kairo. Toda pri vsem vojnem vspehu Napoleon ni mogel doseči svoje namere. Angleži pod svojim hrabrim generalom Nelson-om razbijejo pri Abukiru francosko brodovje in nagovoré sultana, da napové vojsko Francozom. V francoskej samej so vladali neprestani nemiri, vlada ni imela v narodu spoštovanja, in zbog tega je bila zelo slaba. Francoski nasprotnici Avstrijska in Ruska pobijete v nekotikih bojih francosko vojsko,

in odvzamete zemlje, katero je bil popred Napoleon od Avstrije odtergal. Napoleon pusti egipško vojsko poveljstvu svojih hrabrih generalov, gré na morje in srečno dojde na Francosko oktobra 1799. l. in koj hiti v Pariz. Francoski narod se je od izurjenosti in hrabrosti Napoleoneve nadjal novih zmag nad neprijatelji, ki so zopet začeli groziti Francozom. Napoleon postane verhovni velitelj vse francoske vojske, in ko se hoče narodna skupščina temu zoperstavljati, raztira jo Napoleon s svojimi vojaki, in sam v društvu z drugo dvojico vzame državno vlado v svoje roke imenovaje se: prvi konzul. Napoleon je koj pokazal, da je dostojen opravljati državna dela, ker se je po vsej državi začela razvijati nova delavnost, vse je pod Napoleonovo opravo oživel. General Moro stopi z vojsko na Nemško, Napoleon pa prepelje vojsko preko visoke gore sv. Bernharda, in pobije 5. maja 1800. l. v kervavej bitvi pri Marengi strašno avstrijsko vojsko. Ko je pa tudi Moro, dobivši pri Hohenlinden-u zmago, dospel s svojo vojsko do Linca, hitela je Avstrija iskati miru, ki se je sklenil 1801. l. v Luneville-u. Francozi so zadobili od Nemcev vse zemlje na levi obali reke Rene; Avstrija je izgubila gorenjo Italijo, ruski car Pavel je poklical svojo vojsko iz Italije in Švicarskega nazaj na Rusko, in tako je potlačila Francoska vse svoje neprijatelje.

Napoleon je sedaj dobil časa in prilike, da je mogel svoj pozor obrniti na notranje ustrojenje države, in da je poskerbel, da se zacelijo rane, katere so bili zadali francoskej državi tolikoletni notranji in zunajni nemiri. Prekucija francoska tudi cerkvenih reči ni pustila na miru, zakon je bil odpravljen, vera pohojena, cerkve zaperte, duhovenstvo razgnano, s kratka, v cerkvenih stvarih je na Francoskem vladal največi nered. Napoleon zato v dogovoru s papežem Pijem VII. vpelje red v cerkvene stvari, zapové, da se odpró cerkve, da se vpelje služba Božja, in da deca hodi v šolo; izda uredbe, da se naredé vodotoki, delajo pota, povzdignejo razne tovarne in razni koristni zavodi. Napoleon je vpeljal nov red v svojem državnem vladanju in izdelal je črtež za nov francoski meščanski zakonik, in je v vseh teh poslih pokazal toliko bistroumnost, da se po pravici o njem more reči, da je bil on svojega časa največi vojvod in največi državnik. Francoski narod izbere Napoleona za konzula za vse žive dni 1802. l. Niste pretekli več kot dve leti in francoski narod je izbral svojega ljubljenca za svojega cesarja. Napoleon je tako v nekoliko letih od priprostega lajtenanta z berzimi koraki neprenehoma napredovaje dospel do najviše stopinje človeške slave, in sin siromašnega advokata postal je v svojem 35. l. vladavec velikega slavnega in hrabrega naroda.

(Konec prihodnjic.)

Tičici.

(Iz podjunske doline.)

„Oj tiho, tiho tičica!“

„Na steni visi flinčica.“

„Al te mi fanti vjamemo,“

„Ti pa vse perje vzamemo.“

„Da mi lih vse perje vzamete.“

„Da mi le moj leben šenkate!“

„Jaz pa v zelen obód zletím,“
 „Pa druje perjiče zredim.“

Vojaška.

(Iz podjunske doline.)

'Na tica je perleteva,
 Lěp cedelc je pernjaska,
 Da bo morav pobič bandrat
 S tega kraja v druji kraj.
 Še an cedelc bom zašribav,
 Ga bom ateji pošilav:
 Atej bojo cedelc brali,
 Mati bojo zravno stali
 Noj se mivo jokali:
 „Avbé, avbé serce moje,“
 „Kje si še ti děte moje!“
 „Pod mojim srcem si rojeno,“
 „Sam Bog vě, kje boš vmorjeno,“
 „Al na polji, bolj na cesti,“
 „Sam Bog vě, v katirem mesti.“

Zapisal J. Huter.

Kervavljenje in kakó se ustavlja.

(Spisal Dr. —ž.—.)

(Konec.)

Kaj je kervavljenje? Kervavljenje je izguba kervi, ki se samo takrat pričeti more, kedar je bila kaka žila, žilica ali serce samo pretergano ali kakorkoli ranjeno. Kervavljenje se godí ali s kake zunajne rane ali navrede, ali pa znotraj v životu samem, kakor v možganih, v pljučih, v jetrih, v ledvenicah, v mehurji ali kakem drugem znotrajnem delu telesa. Pervo kervavljenje se imenuje zunajno; drugo pa vnotrajno. Dalej razločimo kervavljenje iz bijočih žil in kervavljenje iz kervnih žil; pervo je veliko bolj nevarno, ker človek v kratkem času pri jednekeji velikosti ranjene žile več kervi izgubi kakor pa pri drugeji versti kervavljenja. Kervavljenje iz bijočih žil se na tem lahko spozná, da svitlo rudeča kri iz žile brizga. To se godí tako, da kervava vlaga ne teče iz rane nepretergoma, ampak šterkne, na trenutek prestane, zopet šterkne, kakor žila bije. To je važno vedeti, ker po teh znamenjih se hitro razpozna arterielno kervavljenje od venoznega ali od kervavljenja iz kervnih žil, iz kterih temno rudeča kri nepretergoma teče ali kaplja, dokler da se ne ustavi. Navadno so navrede in rane take, da kervavé obojne žile na enkrat. Izgled venoznega kervavljenja samega je puščanje žile v nekterih vročinskih boleznih, česar je gotovo že mnogo bralcev videlo. Pušča se samo iz kervnih žil, in le po velikeji nesreči se zraven včasih tudi bijoča žila odpre. Kervavljenje iz nosa se godí večidel iz vlasnih žilic, iz večih kervnih žil malokedaj, iz bijočih žil brez močne navrede nikdar, ipak zamore človeku veliko kervi iz nosa izteči, če se dolgo časa ustaviti ne dá.

Če niso ranjene prevelike kervne žile, se kervavljenje navadno samo od sebe ustavi, posebno če serčno bitje prav oslabi in človek v omedlevico pade. Zeló nevarno je venozno kervavljenje le iz velikih kervnic blizo serca, na primer: na vratu, pod pazduho itd.; tu

je nevarnost dvojna, ker skoz odperto žilo včasih zrak posebno žvižgaje v serce potegne in človeka migoma umorí.

Poskušnje učé, da ima odraščen človek blizo deset do dvanajst funtov kervi, deca in starci razmerno menj, toraj jim kervna izguba veliko popred in bolj škoduje, kakor ljudem srednje starosti: pri teh iznaša kri trinajsti del njih teže, pri deci samo devetnajsti. Nekteri skušeni zdravniki terdijo, da je že izguba polovice vse kervi smertonosna, pa samo tedaj, kedar je človeku nepretergoma toliko kervi izteklo. Ali lahko prenese človek največo izgubo kervi, če je kri tekla v kratkih ali dolgih prestavkih, na več dni ali tednov razdeljeno. Tako pripoveda sloveč zdravnik doktor Krause, da se je ozdravil in okreval neki mladeneč, kteri je v desetih dneh črez sedemdeset funtov kervi iz nosa izgubil. Znamenite v tem obziru so tudi skušnje pri puščanju v krajih, kjer se odpiranje žilic za nekterih boleznih še visoko čisla. Po Laškem se pretaka kri še v celih potokih, bi rekel pri vsakeji slabosti, ravno taka navada je pri angleških mornarjih. Zdravnik Wardrop nam pripoveda, da marsikteri mornar za vročinske boleznih po sto do dvesto angleških unec (blizo dva lota ena) kervi pustiti dá in vendar ozdravi. Tudi ženske srednje starosti včasih neverjetno mnogo kervi v kratkem času izgubijo brez posebne škode.

Po kervavljenji iz debelih bijočih žil navstane smert že v malih minutah. Komaj bođe izteklo nekaj črez funt arterielne kervi, prihaja na človeka že omedlevica. Popred mu obledé ustnice, nohti, lice postane kakor stena belo, životni konci, kakor persti na nogah in rokah nenadoma ohladné, bitje žil in serca vedno bolj slabí, da ga komaj otiplješ. Po životu jame človeka tergati in pretegovati, silovito zevanje ga nadleguje. Na zadnje jame slabeti pogled, moči minejo, hladen pot oblije polt in glej, naenkrat se mu stamni in zavest je proč. Ljudje, ki so prišli po kervavljenji do zadnjih trenutkov svojega življenja, do popolne omedljevice, pripovedajo, da je smert po kervavljenju blaga, in ne takó grozovitna, kakor se kaže nazočim, ktere straši kerčevito terganje in zvijanje takih umirajočih. Na kervavih bojišičih sedanje omikane dobe se nahaja dovolj takih žalostnih prizorov delj pomanjkanja pravočasne pomoči. Pri debelih, tolstih ljudéh se prikaže omedlevica po kervavljenju popred, kakor pri medlih, bolj suhih; stojé sploh popred kakor ležé. Na to je treba pri takih nesrečah dobro paziti.

Vsak nemir, gibanje, kihanje, kašelj itd. množi nevarnost, opojilne pijače in obilna jed so za kervavljenje zeló škodljive, ker množé nabijanje sercá. Pri kervavljenju iz kervnic so nevarne tudi vse tesne podveze in tesna oblačila bližej proti sercu, kakor je rana sama, ker zaderžujejo kervotok proti sercu, kamor bi gotovo mimo rane nekaj kervi teklo, ko bi imenovanih zaderžkov in ovir ne bilo.

Naj bođe na tem mestu omenjena še neka versta ljudi, kteri imajo nesrečo lastnost, da po najmanjšej navređi, po najmanjšej rani, celó po kervavljenji iz nosa, kakor je bilo povedano, lahko v nevarnost pridejo: take ljudi zovejo zdravniki haemophili, in čudovito naklonost h kervavljenju haemophilia. Tak nesrečnik po izrutji enega zoba včasih več tednov kervaví. K sreči se šteje takih ljudi malo. Omenjena lastnost prestopa v nekterih rodovinah iz rodú v rod: pri takih ljudéh je treba pri ustavljanju kervi posebno skerbno postopati.

Občna vodila pri ustavljanju kervi: Najpopred se dobro pogleda, kje človek kervaví, obleka se mora odstraniti če je kervaveča rana pokrita; lase okoli rane

je treba kratko pristriči, če kri iz glave teče. Dalej je treba ločiti kervavljenje zunajno, iz vidljivih ran od vznotrajnega, iz kake telesne votline, katere z našimi smisli in rokami doseči ne moremo n. p. iz pljuč po kašlju, iz želodca po bljuvanju, iz zadnjice, iz mehurja in tako dalje. Tudi vznotrajno kervavljenje zamore tako močno biti, da človek v malih trenutkih po kervnej zgubi čisto obledí in v omedljevico pade.

Kervaveči naj bode miren, naj leže v postelj ali na klop, pije le malo in sicer hladne pijače, vodi naj se pridá malo oceta, ali kuhinjske soli, še bolje nekaj mineralne kisline, posebno tako imenovane Hallerove kisline, ktera se lahko v vsakej lekarnici za malo krajcarjev dobi (nekoliko kapljic na čašo hladne vode). Taka pijača se vspešno osladi z malinovim sokom in je prijetna za pitje. Kervaveči mora dalje biti pri jedi zmernen; mleko, kuhano sadje v takej nesreči mu dobro prilaga; tesna oblačila in vse vezi, ki ovirajo kervotok, morajo se nemudoma odpreti; kervaveči životni del naj se, če je mogoče, bolj visoko položi. Neprestano prepadanje, vsakoverstni nemir, kričanje, celó glasni govori so škodljivi. Dalej naj se gleda pomiriti in potažiti hebanje serca najbolj ko mogoče, tega se doseže s tem, da se pokladajo na serce neprenehoma hladni okladi, to se pravi: večkrat zloženi laneni pertiči, na ledu ali snegu ohlajeni in dobro ožeti. Takí okladi se morajo vsaj vsakih pet minut premeniti, da se ne ugrejejo. K temu naj se tudi požira led v malih koscih. V posebnih slučajih bodeš ustavil močno kervavljenje s tem, da položiš perst ali celo dlan na kervavečo rano, ga pritisneš kakor čep brez vsake obave ali strahu proti kosti, ki se spodaj nahaja in ga deržiš pritisnjena tako dolgo, da poklican zdravnik ne pride ali da ti roka ne oslabi. Tedaj je treba, da zameni tvojo roko kak drugi. Pri globokih prebodenih ranah, kedar močno kervavé, se perst noter zagati, ali kak drugi priličen predmet, po zdravniški tampon, zamašek imenovan. Scifrovina ali šarpija iz lanenega platna je najbolj priležna za tak tampon, ki se krogliji ali podolglatemu čepu podobno zloži in uravná. Tak zamašek se potem navadno s povojem terdo preveže. Namesto scifrovine pokladajo nekteri na rano zamašek iz čiste pajčevine, iz kresilne gobe, iz navadne suhe morske gobe. Zadnja je kaj dobra pri ustavljanju kervi, se v takej nesreči vroče priporoča in visoko hvali. Napaka pri morskej gobi je samo ta, da rana v malih dneh smerdeti začne, kar ravno ni škodljivo. Tudi kresilna goba, ki se nahaja v vsakej hiši, se hvali. Vsaki zamašek, naj bode, kateri hoče, se mora pa na rano s povojem dobro pripeti, ali pa z roko pripet držati.

Pri kervavljenju iz malih žilic in obširnih ran se priporočajo tudi nektare mineralne tvarine, v prah stolčene ali v vodi raztopljene. Med njimi se pečen ali sirov galun z vspehom na rano trosi, ali v galunovej vodi namočen zamašek gor privezuje. Za podobno rabo je tudi bakren in cinkov vitriol; potem hudičev kamen (lapis infernalis), s katerim se rana samo pobersne; najhitreje se pa v takem slučaju kri ustavi z gorečim železom, ki se na kmetih pri posebnih živinskih operacijah obilno rabi. Konečno je pri ustavljanju kervi posebne hvale vredna neka rijasta raztoplina klorastega železa, ki je po lekarnicah pod imenom ferrum sesqui chloratum solutum dober kup na prodaj. V tej vlagi se zamašek ali cifrovina namoči, na rano priveže ali zagati.

Kervavljenje iz pljuč. Človek, kateri kri kašlja, mora nemudoma leči, odpeti tesno obleko, pod persi in glavo djati toliko zglavnikov, da gornji deli

života precej viši ležé. Izba bolnikova bodi prostorna, ne preveč topla in zaduhla. Na persi pokladaj hladne oklade, vsakih pet minut druge, da se ne ugrejejo. Dalej naj se požira led ali sneg v malih drobcih pogostoma in dolgo časa. Po letu na kmetih, če ni mogoče dobiti nikjer ledú, naj se jemlje za hladilo okladov čversta voda, ktere se nekaj oceta primeša. Bolnik pije, če ni hitro kaj boljega pri roci, za zdravilo še slano vodo. Vzeme se namreč polna žlica kuhinjske soli na čašo ali glažek vode in izpije na den po dva, tri, tudi več takih čaš. Bolj prijetna, morebiti tudi bolj vspešna pijača v tej nesreči je Hallerova kislina, ki se po lekarnicah dober kup dobiva; mala žličica kisline na polič čverste, z malinovim sokom oslajene vode, vsako uro večkrat dober požirek. Še bolj taži pa kervavljenje gor omenjeno klorasto, raztopljeno železo, ktere se jemlje po po dve kapljici, tudi nekaj več naenkrat, najbolje na žlici vode s cukrom oslajene, vsakih deset do dvajset minut po enkrat. Čez tri dni zaporedoma se ne daje bolniku ta rijasta raztopljina, za njo naj sledi potem več dni omenjena Hallerova kislina, ali pa voda, v ktere se je dobova ali verbova nastergana in suha skorja kuhala. Bolnikov živež naj bode z začetka pičel, nekaj sirotke ali mleka, ne prevroča župa, zraven kaj kuhanega sadja n. pr. češpljev, črešenj, nakerhlanjih jabelk itd. Kave in opojnih pijač se mora delj časa ogibati, tudi ne sme sploh preveč piti, tudi vode ne, ker s pijačo žile polni, da so preveč napete in s tem kervavljenje množi. Poznej, da se popred okreva, naj pije bolnik več tednov ribji olej. Kervavljenje iz želodca in črev se podobno zdravi, hladni okladi, veliki in obširni, naj se devajo črez želodec ali črez celi trebuh, vse drugo kakor je bilo rečeno pri kervavljenju iz pljuč. Seveda se pošlje pri vsakem bolj obilnem vznotrajnem kervavljenju po zdravnika.

Kervavljenje iz ran na glavi in v obrazu. Tu so žile bolj drobne, kervavljenje toraj manj nevarno, se večidel že samo od sebe ustavi. Tukaj bodo na ledu hlajeni okladi v kratkem času kervotok utolazili. Okoli rane na glavi se postrizejo lasje. Z ledeno vodo, ali z vodo, ktere se oceta ali nekaj kapljic imenovane železne vlage prilil, bodeš večidel svoj namen dosegel. Če se pa kri takó ne ustavi, pritisni na rano priličen kos kresilne ali pa suhe morske gobe in jo derži pritisnjeno, da se ob krajih prisuši. Namesto persta se vzame prilepljiv plaster (emplastrum adhaesivum), na ozke trake izrezan, pritisne črez gobo in ob krajih dobro prilepi. Omeniti je treba, da se plaster na mokrem poltu ne prijema, koža se mora tedaj pred osušiti. Črez vse to naj se priveže robec, primerno zložen in dobro zapet. Črez zavezo se delajo, če je treba, še nekaj časa merzli okladi. Malokedaj si prisiljen zamašek iz cifrovine ali šarpije v imenovani železni raztoplini napojiti in na rano pritisniti.

Kervavljenje iz nosa. Po letu za vročih dni velika nadlega odrasčenih ljudi, je včasih gotovo koristno, posebno če je glava malo zavzeta, težka. Nevarnosti to kervavljenje ne nanaša nikomur, razun malim decam in ljudem, ki pri vsakej najmanjšej navredi kervavijo. Kervaveči iz nosa naj sede ali legne po strani s povišano glavo, otme vse, kar ga tesni in jame hladno, posebno ledeno vodo v nos potegovati. S tem kri kmalo ustavi, pa usekniti se delj časa potem ne smé, sicer mu zopet priteče. Če to ne pomaga, primeša se vodi nekoliko oceta, posebno pa nekaj kapljic imenovane rijaste raztopljine in se kakor popred v nos poteguje. Včasih bode treba nosnice s cifranjem v železnej raztoplini

namočenim zagatiti, pa to naj se samo rabi, kedar ni mogoče kervavljenje drugače ustaviti. Tudi ustaviš lahko kri iz nosa, če nakloniš pred sebo glavo in stisneš nosnice med palec in kazalec, in nekaj časa stisnjene deržiš; ali pa glavo črez podložen skaf nagneš in si več verčev hladne vode v zatilnik vlti daš. Simpatetično pravijo, da kervavljenje prestane, če kervaveči roko iste strani vzdigne, na katerej iz nosnice kri teče.

Kervavljenje iz ran na vratu. Na vratu po obeh straneh blizo dušnika vedejo velike mogočne žile proti glavi. Rane teh žil so silno nevarne in kervavljenje iz njih ustaviti je celo za zdravnika težko, ter mu ne ostane drugega, kakor ranjeno žilo podvezati. Kervavljenje iz malih žilic bodeš lahko ustavil, posebno na vratu zadej, kjer se nahajajo samo drobne, če se ravnaš po splošnem navodu; iz presekanе vratne velike žile pa gledaj ustaviti ga vsaj toliko, da pride nemudoma poklicani zdravnik na pomoč, s tem, da pritisneš serčno, brez vsega strahú palec na rano, odkoder kri najbolj ven burljá in ga tlačiš v enomer proti herbtancu, toraj proti koščenej podlagi. Opustiš li to, ti izdahne nesrečnik v malih minutah po kervavljenju.

Kervavljenje iz ran na persih, herbtu in trebuhu. Ker ni tukaj nikjer velikih žil, tudi kervavljenje ne bode nikdar veliko. Nevarnost je samo tedaj, če so persi ali trebuh prebiti in kri teče iz globine imenovanih votlin. V tem žalostnem slučaju pokliči popred ko moreš zdravnika. Kervavljenje iz poveršnih ran pa bodeš ustavil sam prav lahko, če bodeš postopal, kakor je bilo pri ranah na glavi povedano, posebno vspešno bode tvoje delo, če položiš na rano košček gobe ali zamašek cifrovine in ga pripeš s prilepljivim plastrom, na trake razrezanim.

Kervavljenje iz ran na rokah in nogah. Po vznotrajnej strani roke od pazduhe do perstov se nahajajo debele žile, ravno tako po vznotrajnej strani stegna, v jamiči pod kolenom, in v mečih, ktere odperte bodo kaj močno kervavljenje naredile. Po drugih straneh imenovanih udov so žile drobne, toraj kervna izguba ne velika. Dogodilo se je, da je mladeneč viterce obrezoval, derže jih pri svojem delu na vznotrajnem poveršju desnega stegna. Nevedé zatepe nož v stegno, prereže tam obe glavni žili in izkervavi v malih minutah. Pritisk s palcem na rano proti kosti stegnovej, dokler zdravniške pomoči ni bilo, bi ga bil gotovo otel hladnej smerti. Kdor tedaj kervavi iz velikih žil na stegnu ali na roci, posebno blizo pazduhe, treba je nemudoma poklicati zdravnika. Dotle pa z enim ali obema palcema brez vsega strahú serčno na rano proti kosti tlačiti. Jeli odtergana cela roka ali noga, ne ostane družega pomočka, kakor prijeti med perste one dele rane, odkoder svitlo rúdeča kri brizga, to je, v kratkih prestankih teče, in jih deržati stisnjene dokler zdravnik ne pride.

Kervavljenje iz drobnih žilic na gornjih in dolnjih udih je lahko ustaviti, če ravnaš kakor je bilo že gori povedano. Za pripetje zamaška ti bode najbolj koristil povoj, ki se mora dovolj terdo oviti, ali pa dolgi traki razrezanega plaštra, posebno pri kervavljenju na perstih. Na primer: nekdo si je odsekal kos palca, kervavi obilno, čeravno ne nevarno. Brizganje iz bijočih žilic bode hitro prestalo, če stisneš bijočo žilo pod pazduho proti ramenój kosti in jo stisnjeno deržiš; pa kervavelo bode še iz kervnih žil. Na rano med tem dene se scifrovina namočena v omenjenej železnej raztoplini, in se močno pripne s plaštrovimi traki. Kjerkoli bi še kri skoz zavezo sillila, tam gor se kapne nekaj

imenovane vlage, ktera ima lastnost, da se kri hitro sèse, kjer pride s tako kapljo v dotiko in skoz to kervavljenje ustavi. Tako zavezan ud se mora potem malo vzvišeno položiti, roka se lahko nosi v ruti, ktero okoli vrata na vanek zavežeš, bi rekel v pestovalnici. Včasih je treba delj časa hladne oklade črez zavezo in bližnje dele ranjenega uda pokladati. Pri kervavljenju na nogah od kolen in na rokah od lakta dol, bodeš kri popred ustavil, če roko ali nogo v kolenu, dotično v laktu prav tverdo sklučiš ali skerčiš in delj časa tako skerčeno deržiš. Se ve da se mora vmes tudi kervaveča rana z zamaškom zavezati.

Družba sv. Mohora.

Dne 31. meseca januarja se je versila prva letošnja seja družbinega odbora. Glavni razgovori in sklepi so bili ti-le:

1. Presojevalni odsek je poročal o rokopisih, ki so tekmeovali za razpisana darila. Izmed povesti je najboljše dopadla: „Vérna mati“ — povest za mlade in stare, po F. Hoffmanu poslovenil marljivi pisatelj Lavoslav Gorénjec, kaplan v Slavini. Prevodu je bilo prisojeno darilo 35 glđ. Vsi drugi rokopisi te verste po svojem zapopadku niso dosti mikavni, povesti so večidel prazne, vsakdanje pravljice brez vzvišenih misli in brez vsega podučljivega jedra.

Od poslanih pesem se je presojevalcem pred drugimi prikupila zbirka, katero je izročil J. Radoljški. *) Spisi podučnega zapopadka so bili tudi letos pripravnejši in vrednejši memo poslanih povesti. Obdarovani so bili sledeči:

1. „Ljuljana,“ zgodovinsko-mestopisen obraz, spisal Anton Žlogar, bogoslovec v Ljubljani.
2. „Kako se dela toča,“ sestavlil Franjo Krakovec.
3. „Pšenični sovražniki,“ spisal in s podobami pojasnil Anton Derganc, profesor realne gimnazije v Ptujih.
4. „Dve novi postavi,“ t. j. postava o sodnem opominu in o ustni pravdi, ki ste dne 1. oktobra lanskega leta dobili veljavo; razložil dr. Janez Serneec v Mariboru.

Hvaležni smo zlasti poslednjima pisateljema za izvrstna in času primerna sestavka, ki ju bode razglasil prihodnji družbini Koledar.

Zanimivej zgodovinskej razpravi: „Križarske vojske se takoj pozna, da jo je spisal strokovnjak; vendar je odbor ni sprejel, ker se bo ta predmet itak obširneje obdeloval v „Občni zgodovini,“ ki jo družba letos izdavat prične. Spisi n. p.: „O otročji izreji,“ „Nekoliko besed zoper pijančevanje,“ „Društva proti nezmernosti,“ niso slabi; a govorilo in pisalo se je o vseh teh rečeh že toliko, da pri najboljši volji in moči skoro ni mogoče, še kaj novega in tehtnega povedati. Potopis: „Severna goriška stran“ večini družbinih udov ni prikladen. Rokopisi, katerim ni bilo prisojeno darilo, so bili zopet pošiljalcem izročeni.

2. Tajnik poroča, da se letošnje družbine bukve porredno in marljivo tiskajo. V natisu ravno kar končan je deveti zvezek: „Življenja svetnikov“ in obsega 15 pol. Tako je tedaj srečno doveršeno delo, o katerem je priprost kmet to-le razsodbo izrekel: „Gospod! djal je odborniku, kateri mu je lanske družbine knjige izročil, čujte, kar vam povém: Ako ne bi mi „naša“ družba nič družega, nego en sam snopič „Življenja svetnikov“ podelila, bil bi popolnoma zadovoljen; da imam to knjigo v hiši, to

*) Blagovelite natančno adresu odboru naznaniti, da Vam pošlje določeno darilo.

me više veseli, kakor da bi mi kdo petdeset goldinarjev podaril.“ — Enako bodo pa družbeniki gotovo sodili tudi o drugi novi knjigi, ki jo jim letos družba podeli pod naslovom: „Občna zgodovina.“ Prvi snopič obsega na 11¹/₂ tiskanih polah po vvodu zemljepisni pregled starega sveta in zgodovino starega veka do junaške dobe Gerškega naroda. Knjiga je pisana tako mikavno in podučljivo, da jo bodo vsi učeni in neučeni radi prebirali. Sedaj se pridno tiska: „Življ. Kristusovo“ in „Domači zdravnik“. Razun imenovanih bukev in razun Koledarja je bil odbor volje, že letos pričeti s knjigo, katera bi v kacic 6 zvezkih po domače razložila raznovrstne iznajdbe; kako so se one začele, kateri vpljiv, katere nasledke so imele, kako so se razvijale in napredovale od starih časov do sedanjih. Neprevidene in nepovoljne zapreke pa so krive, da mora odbor izdavo napovedane knjige človeških iznajdb vsaj za letos ustaviti. Ker je namreč rokopis, kateri je bil odboru o novem letu izročen, po vsem le skrajšan prevod sloveče nemške knjige: „Buch der Erfindungen,“ pri kateri si je založnik Oto Spamer vse pravice strogo prideržal, štel si je odbor v svojo dolžnost, založnika prositi, naj dovoli, da se njegova knjiga semtertje porabi in da družbi nekoliko potrebnih podob v odtis prepusti. Založnik pa je obojno odrekel. Treba bode tedaj rokopis popolnoma predrugačiti in potrebnih podob od drugod si preskerbeti. Dokler to ne pride v red, odloži se omenjena knjiga in namesto nje dobé družbeniki: „Zlate bukve slovenskega Vedeža,“ o katerih odbor ne dvomi, da bodo družbenim udom všeč.

3. Ker se je g. odbornik Gregor Somer zaradi nove službe preselil iz Celovca, bil je na njegovo mesto za odbornika enoglasno izvoljen g. Šimen Janežič, urednik „Besednika,“ ki je že več let neutrujeno pomagal tajniku in blagajniku uredovati družbine zadeve. Izstopivšemu odborniku g. Somerju pa je g. predsednik v imenu družbe izrekel priserčno zahvalo za marljivo njegovo delovanje in podporo v odboru.

Konečno opomnimo vse preč. gospode poverjenike in predstojnike, da se letos nabira družbinih udov konča z zadnjim dnevom meseca februarja. Vpisovalne pole z denarjem vred naj se blagovoljno pošljejo vsaj do 1. marca. Družbine knjige se tiskajo v 25.000 iztisih. Na noge tedaj premili rojaki in rodoljubi! delajmo vsi skupaj od prvega do zadnjega složno, pogumno in neutrujeno, da število novih udov prirašča tudi letos.

Razne novice.

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Faré so dobili: Č. g. Franc Šneider v Brežah, faro St. Rupert blizo Belaka; č. g. Jožef Škerbine, faro St. Danijel in č. g. Jožef Sternad faro Javorje.

Prestavljeni so č. gg.: J. Štiberč iz St. Ruperta za provizorja v Rise; Guido Bitner iz Sovodja za začasnega kanonika v Breže in Janez Winkler iz Lisereka za mestnega kaplana v Sovodje.

Beseda, katero so napravili celovški čitalničarji 8. t. m. Preširnu na čast, bila je od strani veselicega odseka prav lepo vredjena, in od strani pevcev in godbe izverstno izpeljana; posebno živo navdušenje je zbudil samospjev gospoda P., spremljan z glasovirom. Po besedi se je vnel živ ples, ki je trajal do ranega jutra drugega dne. Zbralo se je bilo toliko čitalničinih udov in povabljenih gostov raznih stanov, da že dolgo let celovška čitalnica ni imela tako obiskane veselice. Videli smo lep venec nježnega spola, celo rožna dolina je poslala nekaj zalih cvetic. Vsak, ki

se je bil vdeležil veselice, je zagotovil, da je bil malokedaj tako židane volje kakor na ta večer.

Občinske volitve na Koroškem. K temu, kar smo o naših občinskih volitvah zadnjič veselega omenili, imamo še dostaviti, da je v obširnej doberlavaskeje občini za župana izvoljen g. Juri Hobelj, posestnik St. Vid-ske fare, ki slovi kot marljiv kmetovalec in verl narodnjak. Občina na Ziljski Bistrici pa je znanega iskrenega rodoljuba Ferdo Vigeleta za župana dobila. Dalje imajo tudi srenje: Grabštanj, Verba, Št. Janž, Sveče itd. precej ugodne zastope.

Novim zastopom bi samo to svetovali, naj bi se pri vsakej priložnosti pokazali pravični in vneti za blagor srenje, katera jih je izvolila; naj bi nikar ne zabili, da Slovence zastopajo, ki želijo, da se njih jezik nikar ne postavlja v kot, ampak naj se enako spoštuje, kakor Nemci svoj jezik spoštujejo. Čas je, da župani slovenskih občin polagoma začenjajo slovensko uradovati. Zato pa jim je treba skerbeti za take tajnike, ki umejo slovenski in nemški popolnoma govoriti in pisati. Dalje je za slovensko uradovanje neobhodno potrebno: da si naročijo državni zakonik v slovenskem jeziku, katerega bodejo gotovo ložej umeli, kakor v nemški izdavi; dalje da vpeljejo tiskovnine, ki so pri občinah v rabi, v obeh deželnik jezikih. Tudi za šolo morejo občinski zastopi v narodnem obziru marsikaj storiti, naj zategadelj tu pripomagajo, kolikor mogoče.

„Nova svetnica,“ pod tem naslovom so prinesli židovski in liberalni časopisi dolge članke, s katerimi so duhovenstvo in uboga dekleta Julijano Oberdorfer iz kerške doline na Koroškem sirovo obirali in z blatom ometavali. Vso stvar so zasukali tako, kakor da bi se bili bližnji duhovni in uboga družina dekleta zavezali, da ljudstvo sleparijo in za denar opeharijo. Dve komisiji ste bili od vlade odposlani, da stvar na tanjko pregledate. Zadnja komisija je trajala cel teden in je našla, da ima uboga dekleta čudno bolezen in res že več tednov ne jemlje nobene jedi in pijače k sebi. O kakej slepariji ni nobenega sledu.

Dohodki družbe sv. Mohora l. 1874.

Novi dosmertni udje:

473. Č. g. Velikanje Josip, kurat v Gavrani glđ. 15 . —

Letnino so poslali:

Č. g. Stupica France, kaplan v Polhovem gradu	33 . —
„ O. Magnus Bosek, gvardijan v Samoboru	7 . —
Čast. kapucinski samostan v Lipnici	4 . —
Č. g. Gorišek Fr., župnik v Javorjah	18 . —
„ Herg Lovro, župnik v Lembahu	49 . —
„ Poglšek B., župnik v Zavodnjah	10 . 20
„ Pavalec J., kaplan v Cmureku	4 . 20
Č. gg. o. Tito Trop 2 glđ., Johana Bosja 5 glđ. 60 kr., Gr. Bovet 5 glđ., Gr. Goričnik 1 glđ., Al. Car 1 glđ., o. Vek. Zabavnik 1 glđ., K. Po- dobnik 1 glđ., A. Žele 1 glđ., Fr. Rošic 1 glđ. 15 kr., P. Blek 1 glđ., M. Pridnik 1 glđ., o. Ang. Neubauer 1 glđ., o. Jul. Bruner 1 glđ., Fr. Namar 1 glđ., Lopič 1 glđ., Valjavec J. 1 glđ., Vidović A. 1 glđ. vkup	26 . 75

vkup glđ. 167 . 15

Iz zadnjega lista „ 46 . 30

Vsega vkup glđ. 213 . 45

V Celovcu 10. februarja 1874.

Listnica.

Besednikova. Č. gg. A. M. v ? V tej obliki se ne da porabiti.
— A. B. v C. Primerno in bomo s časom ponatisnili. — R. S. v V. Nas veselili, da ste se nas spomnili. Prihodnjic nekaj.
— L. G. in Fr. St. Preserčna hvala!